

ОСОБЛИВОСТІ РОЛЬОВОЇ ПОВЕДІНКИ У ЗВ'ЯЗКУ З ОСОБИСТІСНИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ КУРСАНТІВ

Коцюба Р.Р., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: к.психн., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС Г орбенко С.Л.

Одним з найважливіших шляхів інтеграції особистості у суспільство є виконання нею рольової поведінки. Рольова поведінка - це практичне виконання соціальних ролей, реальні вчинки людини, опосередковані суспільними вимогами і очікуванням, її особистісними властивостями, а також уявленнями про оточуючих і про саму себе. У цьому плані найважливіше значення для курсантів Національної академії внутрішніх справ має соціальна роль «курсанта». Практичне виконання даної ролі, реальні вчинки курсанта визначають психологічні особливості його рольової поведінки.

Особливості рольової поведінки курсантів визначаються рівнем сформованості її компонентів (змістового, емоційно -мотиваційного, поведінкового), показників уміння здійснення рольової поведінки (предметна пластичність, соціальна пластичність, комунікативність, схильність до перевтілення) та рівнем успішності виконання конвенційної ролі «курсанта».

У курсантів другого курсу факультету підготовки фахівців для внутрішніх військ навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та внутрішніх військ Національної академії внутрішніх справ, які навчаються за напрямом підготовки «Психологія», переважає високий рівень сформованості компонентів рольової поведінки та високий рівень успішності виконання конвенційної ролі «курсанта». Виявлене є підставою для позитивних прогнозів щодо можливостей ефективної інтеграції курсантів до сучасних умов життєдіяльності, засвоєння позитивної, з точки зору суспільних цінностей, рольової поведінки.

У студентів (майже 80%) всі три компоненти рольової поведінки знаходяться на середньому та низькому рівнях сформованості і переважає середній рівень успішності виконання конвенційної ролі «студента».

Показники уміння здійснення рольової поведінки у курсантів, такі як предметна пластичність, комунікативність та схильність до перевтілення сформовані як риси характеру, що свідчить про високий рівень розвитку ідентифікації, рефлексії, емпатії, прояву інтересу до людей, легкості переключення з одного предмета діяльності на інший, з одних способів мислення на інші в процесі взаємодії, вибору оптимального стилю рольової поведінки. У більшості студентів показники уміння здійснення рольової поведінки сформовані на високому та середньому рівнях. Слід відмітити, що показники «соціальна пластичність» у курсантів та «комунікативність» у студентів сформовані на низькому рівні у 20% респондентів.

Водночас, було досліджено особистісні властивості курсантів і студентів (самосвідомість, спрямованість, здібності, характер і темперамент).

Отримані дані свідчать про те, що серед курсантів більша половина є сангвініками, а серед студентів кількість сангвініків та холериків є однаковою. Результати дослідження щодо типів акцентуації рис характеру свідчать, що, як серед курсантів, так і серед студентів, переважають особи з гіпертичним та екзальтованим типами акцентуації характеру.

У курсантів розвиток комунікативних здібностей знаходиться на високому рівні сформованості. Водночас, у більшості студентів ННДП НАВС домінуючим є низький рівень розвитку комунікативних здібностей. До того ж, аналіз даних щодо організаторських здібностей показав, що у курсантів найбільш вираженими є середній та високий рівні їх розвитку та зовсім не представлений низький рівень. У половини студентів організаторські здібності знаходяться на низькому рівні.

Якісним аналізом результатів дослідження виявлено, що у курсантів в однаковій мірі виражені такі типи спрямованості, як: спрямованість на спілкування та на справу, тобто вони вирізняються потребою на підтримку і налагодження стосунків у групі, відповідальним ставленням до вирішення завдань групи. У половини студентів найбільш вираженим типом спрямованості є спрямованість на себе, тобто вони характеризуються орієнтацією на отримання винагороди та задоволення незалежно від інтересів інших членів групи.

Кількісні дані щодо типів самосвідомості свідчать, що у курсантів та студентів яскраво вираженими є такі шкали, як: інтегральна, самоповаги, аутосимпатії, самоінтересів, самовпевненості, самоприйняття, самокерівництва, самоінтересу та саморозуміння. Вираженою як у курсантів так і у студентів є шкала - очікуваного відношення від інших, не вираженою - шкала самозвинувачення. Єдиною шкалою, яка має розбіжності, є відношення інших, яка у курсантів є яскраво вираженою, а у студентів - не вираженою.

На основі співставлення даних та кореляційного аналізу виявлена наявність яскраво вираженого зв'язку між рольовою поведінкою та особистісними властивостями курсантів, часткова наявність зв'язку між рольовою поведінкою та окремими особистісними властивостями студентів. Більшість отриманих кореляцій достовірна на 0,05% рівні значущості. У студентів наявність взаємозв'язку простежується лише між характером, спрямованістю, самосвідомістю та успішністю виконання конвенційної ролі, умінням здійснення рольової поведінки.

Результати проведеного дослідження та аналіз отриманих даних дали змогу визначити, що рольова поведінка та особистісні властивості курсантів знаходяться у прямому взаємозв'язку між собою. Тобто, рольова поведінка зумовлює собою прояв певних особистісних властивостей особи у відповідних соціально-психологічних умовах, вона впливає на їх розвиток та вдосконалення, якщо цього вимагає ситуація. У студентів ж рольова поведінка та особистісні властивості мають